

Sygn. akt I C 1235/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2016r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Agnieszka Troć

Protokolant st.sekr.sąd. Katarzyna Łęczycka

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2016 r. w Siedlcach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S.A. w B.

przeciwko D. I.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I. uznaje za bezskuteczne w stosunku do powoda (...) S.A. w B. - umowę sprzedaży dotyczącą nieruchomości objętych wówczas księgami wieczystymi (...), zawartą w dniu 16 września 2011 r. przed notariuszem M. T., pomiędzy S. I. a D. I. a także zawarte w tym akcie oświadczenie D. I. o ustanowieniu na rzecz S. I. i M. I. dożywotniej służebności osobistej - w celu ochrony przysługującej powodowi (...) S.A. w B. wierzytelności wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym w dniu 7 czerwca 2011 r. przez Sąd Okręgowy w Białymstoku sygn. akt VII GNc 109/11, obejmującej kwotę 119668,90 zł wraz z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu oraz wierzytelności wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym w dniu 1 lipca 2011 r. przez Sąd Rejonowy w Białymstoku sygn. akt I Nc 4920/11, obejmującej kwotę 34569,57 zł wraz z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu;

II. zasądza od D. I. na rzecz (...) S.A. w B. kwotę 13131 (trzydzieści tysięcy sto trzydzieści jeden) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. nakazuje pobranie od D. I. na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Siedlcach) kwoty 5925 (pięć tysięcy dziewięćset dwadzieścia pięć) zł tytułem wydatków poniesionych tymczasowo z sum Skarbu Państwa.

Sygn. akt I C 1235/14

UZASADNIENIE

Powód (...) S.A. z siedzibą w B. pozwem skierowanym przeciwko D. I. wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy sprzedaży nieruchomości pomiędzy dłużnikiem powoda S. I. a pozwanym D. I. zawartej w dniu 16 września 2011 roku aktem notarialnym nr (...), którą to umową pozwany nabył od dłużnika nieruchomości opisane w księgach wieczystych: KW nr (...), KW nr (...), KW nr (...), KW nr (...) - czynności wykonanej w celu pokrzywdzenia powoda – wierzyciela, któremu przysługuje przeciwko dłużnikowi S. I. wierzytelność w kwocie łącznej 162.183,37 zł z odsetkami za zwłokę, stwierdzona tytułami wykonawczymi: nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 7 czerwca 2011 roku o sygn. akt VII GNc 109/11 i nakazem zapłaty Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 1 lipca 2011 roku sygn. akt I Nc 4920/11. W wyniku uznania powyższej czynności za bezskuteczną powód będzie mógł prowadzić egzekucję z wyżej wymienionych nieruchomości pozwanego D. I., który jest zobowiązany tę egzekucję znosić w

celu zaspokojenia przysługującej powodowi opisanej wyżej wierzytelności. Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania według norm przepisanych, i ile nie zostanie złożony spis kosztów.

W uzasadnieniu powód wskazał, że w dniu 7 czerwca 2011 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku sygn. akt VII GNC 109/11 oraz w dniu 1 lipca 2011 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku sygn. akt I Nc 4920/11 wydał nakazy zapłaty przeciwko S. I.. Z tytułu wydanych nakazów zapłaty przysługuje powodowi wierzytelność na łączną kwotę 162.201,37 zł. Umową sprzedaży z dnia 16 września 2011 roku zawartą w Kancelarii Notarialnej w S. przed notariuszem M. T. rep. A nr (...) dłużnik S. I. wyzbył się na rzecz syna D. I. nieruchomości opisanych w żądaniu pozwu. Wyzbycie powyższe miało na celu pokrzywdzenie wierzyciela - powoda. Prowadzone przeciwko S. I. postępowania egzekucyjne zakończyły się umorzeniami z uzasadnieniem: „w toku postępowania egzekucyjnego stało się oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych”. Na podstawie domniemania z art. 527 k.c. należy przyjąć, że pozwany wiedział o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela – powoda. Sam dłużnik także działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela i z chwilą sprzedaży nieruchomości swojemu synowi, stał się niewypłacalny, ponieważ posiadane przez niego nieruchomości stanowiły jedyny przedstawiający jakąkolwiek wartość majątek. Powód powołał się na art. 527 k.c. i art. 532 k.c. (k.2-4).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na rzecz pozwanego od powoda kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany wskazał, że umowa sprzedaży nieruchomości z dnia 16 września 2011 roku, została zawarta przez niego w celu spełnienia warunków wynikających z decyzji nr (...) o przyznaniu pomocy finansowej z tytułu „Ułatwienia startu młodym rolnikom” z zastrzeżeniem spełnienia warunków decyzji wydanej przez Dyrektora Oddziału Regionalnego (...)w dniu 20 kwietnia 2011 roku. Pozwany chcąc uzyskać pomoc finansową w wysokości 75000 zł musiał spełnić warunki określone we wskazanej decyzji, między innymi „nabyć lub wejść w posiadanie gospodarstwa wskazanego w biznes planie”. D. I. wskazał, że nie uzyskał żadnej korzyści majątkowej zawierając przedmiotową umowę sprzedaży nieruchomości, gdyż kupił ją za kwotę 305000 zł. Cena odpowiadała wartości rynkowej nieruchomości. Środki finansowe otrzymane od pozwanego S. I. przeznaczył na spłatę zobowiązań ujawnionych w księgach wieczystych na dzień 16 września 2011 roku. D. I. spłacił część zobowiązań S. I. w Banku (...) S.A. W dalszej części uzasadnienia pozwany podniósł, że nie wiedział o zobowiązaniach S. I. innych niż ujawnione w księgach wieczystych na dzień 16 września 2011 roku, w szczególności nie wiedział o zobowiązaniu w stosunku do powoda, o którym dowiedział się dopiero po otrzymaniu postanowienia o zabezpieczeniu w powyższej sprawie. D. I. wskazał, że jego rodzice nie rozmawiali z nim o sytuacji finansowej rodziny z uwagi na prowadzoną przez S. I. działalność gospodarczą i polityczną, chcieli w ten sposób chronić swoje dzieci. Pozwany wskazał, że wszystkie prowadzone w stosunku do S. I. postępowania egzekucyjne do dnia 16 września 2011 roku były i nadal są bezskuteczne. Biorąc zatem powyższe pod uwagę S. I. skutek zawarcia przedmiotowej umowy sprzedaży nieruchomości nie stał się niewypłacalny oraz nie stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Mając powyższe na uwadze pozwany stwierdził, iż w przedmiotowej sprawie nie zachodzą przesłanki skargi paulińskiej i dlatego też powództwo powinno zostać oddalone w całości (k.117-122).

W piśmie z dnia 15 czerwca 2015 roku powód zmodyfikował powództwo i wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy zawartej w dniu 16 września 2011 roku aktem notarialnym repertorium A nr (...), pomiędzy dłużnikiem powoda S. I. a pozwanym D. I. obejmującej sprzedaż nieruchomości opisanych w KW nr (...), KW nr (...), KW nr (...), KW nr (...) oraz obejmującej ustanowienie przez pozwanego służebności osobistej na rzecz S. I. i M. I. na nieruchomości opisanej w KW nr (...) - czynności wykonanej w celu pokrzywdzenia powoda - wierzyciela, któremu przysługuje przeciwko S. I. wierzytelność w łącznej kwocie 162201,37 zł (k.159-159v). Powód złożył spis kosztów na kwotę 14 533 zł i wniósł o zasądzenie zgodnie z nim kosztów procesu (k.322, 324).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów według norm przepisanych (k.324).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W dniu 7 czerwca 2011 roku Sąd Okręgowy Sąd Gospodarczy w Białymstoku wydał w postępowaniu upominawczym nakaz zapłaty, którym nakazał pozwanemu S. I., aby zapłacił na rzecz powoda (...) S.A. w B. kwotę 119668,80 zł wraz z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym:

- od kwoty 30559,20 zł od dnia 4 września 2010 roku do dnia zapłaty,
- od kwoty 29257,20 zł od dnia 10 września 2010 roku do dnia zapłaty,
- od kwoty 29257,20 zł od dnia 21 września 2010 roku do dnia zapłaty,
- od kwoty 30559,20 zł od dnia 22 września 2010 roku do dnia zapłaty,

oraz kwotę 5113 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu bądź wniosł w tymże terminie sprzeciw. Wydanemu nakazowi została nadana w dniu 18 sierpnia 2011 roku klauzula wykonalności (tytuł wykonawczy k.5). W dniu 1 lipca 2011 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku w sprawie sygn. akt I Nc 4920/11 wydał w postępowaniu nakazowym nakaz zapłaty, którym nakazał pozwanym S. I. i M. I., aby zapłacili solidarnie na rzecz powoda (...) S.A. w B. kwotę 34569,57 zł z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% w stosunku rocznym od dnia 16 maja 2011 roku oraz kwotę 2850 zł tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 2400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego. Wydanemu nakazowi została nadana klauzula wykonalności (tytuł wykonawczy k.6).

Wnioskiem z dnia 7 października 2011 roku powód wniósł o wszczęcie egzekucji przeciwko S. I. w celu wyegzekwowania kwoty 119668,80 zł wraz z odsetkami ustawowymi oraz kosztami procesu. Postanowieniem z dnia 13 grudnia 2012 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Siedlcach J. Ż. wydała postanowienie o umorzeniu postępowania wskazując, że w toku postępowania egzekucyjnego stało się oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych (postanowienie o umorzeniu postępowania k.37 akt I Km 1972/11).

Wnioskiem z dnia 21 października 2011 roku powód wniósł o wszczęcie egzekucji przeciwko S. I. w celu wyegzekwowania kwoty 34569,57 zł wraz z odsetkami ustawowymi oraz kosztami procesu. Postanowieniem z dnia 16 stycznia 2013 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Siedlcach J. Ż. wydała postanowienie o umorzeniu postępowania, gdyż w toku postępowania egzekucyjnego stało się oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych (postanowienie o umorzeniu postępowania k.25 akt I Km 1827/11).

W dniu 16 września 2011 roku przed notariuszem M. T. została zawarta umowa sprzedaży oraz złożone oświadczenie o ustanowieniu służebności. S. I. sprzedał działki nr (...) o powierzchni 4,4506 ha, położone we (...), gminie Z. (wraz z zabudowaniami na działkach nr (...)) oraz działki nr (...), o powierzchni 3,9200 ha położone we (...), gminie W. za cenę 300000 zł, w tym las o powierzchni 0,95 ha za cenę 5000 zł swojemu synowi D. I.. Kupujący zobowiązał się do zapłaty ceny w terminie do dnia 30 września 2014 r. Nieruchomości objęte umową ujawnione były w księgach wieczystych (...). W akcie notarialnym znalazła się wzmianka o tym, iż w trzech księgach wieczystych wpisano ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji oraz hipoteki o treści znanej stawającym. W paragrafie 4 umowy kupujący oświadczył, że przyjmuje do wiadomości informację o konsekwencjach prawnych wynikających z faktu nabycia nieruchomości zajętej pod egzekucję oraz obciążonej hipoteką. W paragrafie 5 aktu notarialnego D. I. ustanowił nieodpłatnie na działkach (...) na rzecz rodziców S. I. i M. I. dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie zamieszkiwania w całym domu mieszkalnym oraz na prawie korzystania w całości ze wszystkich budynków znajdujących się na tych działkach (akt notarialny k.139-142). Wartość rynkowa nieruchomości objętych umową sprzedaży według stanu i cen na datę zawarcia umowy wynosiła 557787 zł, zaś po ustanowieniu służebności o wartości 190012 zł – 367775 zł. Obecnie wartość tych nieruchomości bez obciążenia ich służebnością wyniosłaby 702031 zł, zaś z uwzględnieniem służebności wynosi 492380 zł (opinia biegłego k.217-290).

Aktualnie w księdze wieczystej KW nr (...) prowadzonej dla działek nr (...) w dziale II jako właściciel wpisany jest D. I. na podstawie opisanej wyżej umowy. W dziale III znajduje się ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji w sprawie I Km 33/10 z wniosku (...) sp. z o.o. Ostrzeżenie zostało wpisane w dniu 30 marca 2010 roku. W dziale IV pod numerem 1 wpisana

jest hipoteka umowna kaucyjna na kwotę 39000 zł na rzecz Banku (...) S.A. w W. Oddział w S.. Hipoteka została wpisana w dniu 26 czerwca 2006 r. Pod numerem 2 wpisana jest hipoteka przymusowa zwykła na kwotę 12646,48 zł na rzecz (...) sp. z o.o. w W.. Hipoteka została wpisana w dniu 17 lutego 2010 r. W księdze wieczystej KW nr (...) prowadzonej dla działek nr (...) (zabudowanych) w dziale II jako właściciel wpisany jest D. I. na podstawie opisanej wyżej umowy. W dziale III znajduje się ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji w sprawie Km 1332/09, Km 1088/10 z wniosku (...) sp. z o.o. w J.. Ostrzeżenia wpisano sprawie Km 1332/09 w dniu 13 lipca 2009 r., zaś w sprawie Km 1088/10 w dniu 12 sierpnia 2010 roku. Pod numerem 3 wpisano ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności osobistej polegającej na prawie zamieszkiwania w całym domu mieszkalnym oraz na prawie korzystania w całości ze wszystkich budynków znajdujących się na działkach nr (...) położonych we (...) na rzecz S. I. i M. I.. Ograniczone prawo rzeczowe wpisano w dniu 8 listopada 2011 roku. W dziale IV pod numerem 2 wpisana jest hipoteka umowna kaucyjna na kwotę 105000 zł na rzecz Banku (...) S.A. w W. Oddział w S.. Hipoteka została wpisana w dniu 21 lipca 2005 r. Pod numerem 3 wpisana jest hipoteka umowna kaucyjna na kwotę 52500 zł rzecz Banku (...) S.A. w W. Oddział w S.. Hipoteka została wpisana w dniu 6 stycznia 2006 roku. Pod numerem 4 wpisana jest hipoteka umowna zwykła na kwotę 150000 zł rzecz Banku (...) S.A. w W. Oddział w S.. Hipoteka została wpisana w dniu 23 lutego 2007 roku. Pod numerem 5 wpisana jest hipoteka umowna kaucyjna na kwotę 75000 zł rzecz Banku (...) S.A. Oddział Operacyjny w S.. Hipoteka została wpisana w dniu 23 lutego 2007 roku. Pod numerem 6 wpisana jest hipoteka umowna zwykła na kwotę 263500 zł rzecz Banku (...) S.A. w W. Oddział Operacyjny w S.. Hipoteka została wpisana w dniu 30 kwietnia 2007 roku. Pod numerem 7 wpisana jest hipoteka umowna kaucyjna na kwotę 131750 zł rzecz Banku (...) S.A. w W. Oddział Operacyjny w S.. Hipoteka została wpisana w dniu 30 kwietnia 2007 roku. W księdze wieczystej KW nr (...) prowadzonej dla działek (...) w dziale II jako właściciel wpisany jest D. I. na podstawie opisanej wyżej umowy. W dziale III znajduje się ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji z wniosku W. B. i K. O.. Ostrzeżenie zostało wpisane w dniu 25 lipca 1995 roku. Pod numerem 3 znajduje się ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji w sprawie Km 1332/09. Do toczącej się egzekucji przyłączyli się kolejni wierzyciele: (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o., (...)sp. jawna, M. B.. Wpisów ostrzeżeń dokonano w okresie od 20 sierpnia 2009 roku do 16 września 2010 roku. W dziale IV wpisana jest hipoteka przymusowa zwykła na kwotę 12000 zł na rzecz (...) sp. z o.o. w W.. Hipoteka została wpisana w dniu 17 lutego 2010 roku. W księdze wieczystej KW nr (...) prowadzonej dla działek (...) w dziale II jako właściciel wpisany jest D. I. na podstawie opisanej wyżej umowy. Działy III i IV wpisów nie zawierają (odpisy z ksiąg wieczystych k.7-19).

Wierzycielami S. I. oprócz powoda są: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który prowadził egzekucję w sprawach I Km 7/12, I Km 1228/14, I Km 1229/14, I Km 1230/14, I Km 1231/14, I Km 1232/14, 1233/14, I Km 1234/14, I Km 1235/14, I Km 1236/14, I Km 1237/14, I Km 1238/14, I Km 1239/14, I Km 1240/14, I Km 1241/14, I Km 1242/14, I Km 1243/14, I Km 1258/14, M. J.- I Km 64/13, (...) sp. jawna - I Km 210/14, (...) sp. z o.o.- I Km 777/14, E. M. - I Km 1799/12, B. Z. - I Km 729/14, S. N. - I Km 1507/12, (...) sp. z o.o.- Km 575/12, Ł. S. - Km 13/12, M. S. - Km 2608/12, (...) Fundusz Inwestycyjny Zamknięty - I Km 77/15, A. W. - I Km 1347/14, A. M. - I Km 1402/14, (...) sp. z o.o. - I Km 374/15, (...) sp. z o.o. Przedsiębiorstwo- Usługowo Handlowe - I Km 1574/11, (...) sp. z o.o.- I Km 1518/11, (...) sp. z o.o. - Km 1522/14, Bank (...) S.A.- Km 1483/12, I Km 1852/11. Prowadzone postępowania egzekucyjne nie są skuteczne, gdyż S. I. nie ma majątku, który mógłby być przedmiotem egzekucji. (załączone akta postępowań egzekucyjnych). S. I. spłacił część zadłużenia na rzecz wierzyciela Banku (...) S.A. z tytułu różnych umów kredytu: w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 30 sierpnia 2013 r. w kwocie 27130,69 zł, do 12 maja 2014 r. w kwocie 41822,32 zł, do 31 lipca 2014 r. - 72219,67 zł, do 1 kwietnia 2015 r. - 55182,41 zł, do 1 stycznia 2014 r. - 30740 zł. Część wpłat dokonywana była z rachunku D. I. (pismo k.143-144).

D. I. Decyzją nr (...) Dyrektora Oddziału Regionalnego (...)w W. z dnia 20 kwietnia 2011 r. otrzymał pomoc finansową w wysokości 75000 zł na podstawie art. 20 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. oraz § 15 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r., z tytułu „Ułatwienia startu młodym rolnikom” z zastrzeżeniem dopełnienia warunków (decyzje k.123,124-125v). Otrzymane środki przeznaczył na zakup maszyn rolniczych. W chwili zawierania umowy pozwany zamieszkiwał wraz z rodzicami i braćmi, pozostawał na utrzymaniu rodziców i był uczniem IV klasy technikum samochodowego, które ukończył w roku 2012 r. Następnie pozwany uczęszczał do technikum rolniczego w (...) w S., które ukończył w 2014 roku. Obecnie pozwany mieszka w miejscowości

B., jest żonaty, utrzymuje się z prowadzenia gospodarstwa rolnego, które nabył od S. I.. Dzierżawi również około 60-70 ha. Korzysta z budynków gospodarczych znajdujących się na jego nieruchomościach (zeznania pozwanego k.323-324).

Obecnie S. I. nadal posiada liczne zadłużenia wobec wierzycieli opiewające na około 800000 zł. Jest właścicielem działki o powierzchni 0,97 ha stanowiącej łąkę. Nie ma wartościowych ruchomości. Pozostaje w związku małżeńskim i ustroju rozdzielności majątkowej. Żona S. I. nie pracuje – prowadzi dom i pomaga w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. S. I. dzierżawi grunty rolne o powierzchni około 50 ha w celu produkcji zbóż. Posiada na utrzymaniu dwóch uczących się synów. Mieszka wraz z nimi i żoną w domu syna D. I. (zeznania S. I. k.177v-179).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo należało uwzględnić.

Domagając się uznania umowy sprzedaży i oświadczenia o ustanowieniu służebności za bezskuteczne w stosunku do powoda, w celu ochrony wierzytelności przysługującej powodowej spółce wobec S. I., powód powołał się art. 527 k.c.

Przepis ten i następne regulują instytucję tzw. skargi pauliańskiej, która ma na celu ochronę interesów wierzyciela na wypadek nielojalnego, nieuczciwego postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swego majątku na rzecz osób trzecich lub majątek ten obciąża, zaciągając kolejne zobowiązania, i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności. Konstrukcja ochrony pauliańskiej oparta jest na instytucji względnej bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela. Ochrona ta polega na możliwości zaskarżenia przez wierzyciela krzywdzącej go czynności prawnej, celem uznania tej czynności za bezskuteczną względem niego. W razie uwzględnienia tego żądania przez sąd, wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia od osoby trzeciej, będącej stroną czynności prawnej uznanej za bezskuteczną wobec skarżącego, z ograniczeniem do przedmiotów majątkowych, które wskutek zaskarżonej czynności wyszły z majątku dłużnika lub do niego nie weszły.

I tak zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Jak przewiduje dalej § 2 tego przepisu czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. § 3 stanowi, że jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Zdaniem Sądu przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że zaistniały przesłanki uzasadniające uwzględnienie powództwa opartego na treści powyższego uregulowania.

Powód udowodnił, że już od 2010 r. posiadał względem S. I. wymagalne wierzytelności wynikające z dostaw artykułów do produkcji rolnej oraz że prowadzone wobec dłużnika postępowanie egzekucyjne okazało się bezskuteczne, ze względu na brak wartościowych składników majątku dłużnika.

Na wyjaśnić należy, iż należało potraktować umowę sprzedaży oraz oświadczenie o ustanowieniu służebności zawarte w akcie notarialnym z dnia 16 września 2011 r. jako jedną czynność prawną. Z okoliczności zawarcia aktu i jej warunków wynika, że umowa sprzedaży i oświadczenie o ustanowieniu służebności były ze sobą ściśle powiązane. S. I. zbył bowiem swojemu synowi za cenę 300000 zł gospodarstwo rolne o wartości 557787 zł. D. I. ustanowił z kolei na rzecz S. i M. I. nieodpłatnie dożywotnią służebność o wartości 190012 zł polegającą na prawie korzystania z całego domu i budynków gospodarczych. Powyższe wartości zostały przez Sąd ustalone w oparciu o opinię biegłego R. O., której rzetelności żadna ze stron nie podważyła. Również Sąd uznał, że została ona sporządzona bez zastrzeżeń, w sposób fachowy i może stanowić w związku z tym podstawę ustaleń. Porównanie powyższych wartości wskazuje, że w

zamian za sprzedaż nieruchomości za cenę zaniżoną w stosunku do wartości rynkowej, kupujący ustanowił na rzecz sprzedającego i jego żony ograniczone prawo rzeczowe. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z 14 listopada 2012 r. (II CSK 206/12, G.Prawna NO 2013/62/2) - jeżeli przeniesienie prawa własności nieruchomości, nastąpiło w zamian za ustanowienie służebności osobistej, to z punktu widzenia instytucji skargi paulińskiej stanowi ona jedną czynność prawną, a nie dwie niezależne od siebie czynności w postaci umowy przenoszącej własność i ustanowienia ograniczonego prawa rzeczowego. Dlatego też przesłanka pokrzywdzenia wierzyciela zdefiniowana w art. 527 § 2 k.c. powinna być odnoszona do całości czynności prawnej dokonanej danym aktem notarialnym.

Analizując przesłanki zasadności skargi paulińskiej powoda należało zbadać, czy dłużnik dokonując czynności prawnej w dniu 16 września 2011 r. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Zdaniem Sądu niewątpliwie S. I. posiadał świadomość co do własnej sytuacji majątkowej i prawnej, istniejących zobowiązań oraz co do tego, że na skutek zawartej umowy pozbawi wierzycieli możliwości prowadzenia przymusowej egzekucji. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z 13 sierpnia 2015 r. (I ACa 154/15, LEX nr 1842610) świadomość pokrzywdzenia wierzycieli - jako subiektywna przesłanka skargi paulińskiej - nie musi obejmować faktu pokrzywdzenia konkretnego wierzyciela. Obojętne jest także, czy dłużnik chciał pokrzywdzenia czy to konkretnego, czy to jakiegokolwiek wierzyciela. Świadomość dłużnika może zatem dotyczyć innego wierzyciela niż ten, który żąda uznania czynności za bezskuteczną. Wystarczy więc, że dłużnik zdaje sobie sprawę z tego, że dokonana przez niego czynność może pokrzywdzić jakiegokolwiek wierzyciela. Innymi słowy wystarczy, by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności, zaś obojętne jest, do którego z wierzycieli się ono odnosi.

S. I. jest osobą posiadającą wyższe wykształcenie, od wielu lat prowadzącą działalność gospodarczą w rolnictwie oraz działalność polityczną. Toczyło się wobec niego szereg postępowań egzekucyjnych, gdyż posiadał on, jak sam przyznał, na datę umowy dość trudną sytuację ze względu na zaciągnięte kredyty. W efekcie zawartej umowy dłużnik nie ma majątku, który mógłby być przedmiotem skutecznej egzekucji. Jego zobowiązania, jak sam podał, pozostają niezaspokojone na kwotę około 800000 zł, zaś wierzyciele nie mają możliwości kierowania egzekucji, jeżeli dobrowolnie nie zapłaci należności. Gdyby dłużnik nie zawarł umowy sprzedaży, w skład jego majątku wchodziłoby aktualnie gospodarstwo rolne o wartości 702031 zł, które pozwoliłoby wierzycielom na choćby częściowe zaspokojenie słusznych roszczeń.

Nie zostało w toku przedmiotowego procesu wykazane, że dłużnik faktycznie uzyskał zapłatę za sprzedane nieruchomości w wysokości 300000 zł i że sumę tą przeznaczył w całości na zaspokojenie wierzycieli. Zeznania w tym przedmiocie zarówno pozwanego jak i świadka S. I. muszą budzić wątpliwości, skoro pozwany poddał się egzekucji w akcie notarialnym w zakresie obowiązku uiszczenia ceny nabycia a jednocześnie nie dysponuje żadnym dowodem pisemnym, że wykonał to zobowiązanie. Ponadto nieuzasadnione zaspokojenie niektórych tylko wierzycieli, nie korzystających z pierwszeństwa w egzekucji, kosztem pozostałych, także musi być potraktowane jako pokrzywdzenie tych ostatnich. Należy zauważyć, że nie wszystkie umowy kredytu zawarte z (...) S.A., częściowo uregulowane przez dłużnika, były zabezpieczone hipotekami, co wynika również z pisma tego wierzyciela z dnia 5 maja 2015 r. (k.143-144).

Należy też odnieść się do tego, czy nieruchomości objęte umową z dnia 16 września 2011 r. mogły być dla powoda przedmiotem skutecznej egzekucji, skoro stanowiły zabezpieczenie hipoteczne na rzecz innych wierzycieli. W razie obciążenia hipoteką składników majątkowych będących przedmiotem zaskarżonej czynności do pokrzywdzenia wierzyciela nie dochodzi, jeśli kwestionowana czynność doprowadziła do usunięcia z majątku dłużnika takich składników majątkowych, z których wierzyciel w żadnej części nie mógłby uzyskać zaspokojenia swojego roszczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011 r., sygn. IV CSK 99/11, LEX nr 940760). W judykaturze wskazuje się na potrzebę porównania wartości sprzedanego prawa i wysokości niespłaconych wierzytelności przysługujących przeciwko dłużnikowi, zabezpieczonych hipotekami na sprzedanym prawie. Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 13 października 2006 r. III CSK 58/06 (OSNC 2007/9/136) i 28 czerwca 2007 r. IV CSK 115/07 (LEX 385817) stwierdził, że podlega ocenie, czy kwestionowana czynność doprowadziła do usunięcia z majątku dłużnika takiego składnika majątkowego, z którego powód mógłby zaspokoić swoją wierzytelność. Przedmiot czynności prawnej dłużnika może bowiem nie mieć dla wierzyciela waloru egzekucyjnego, jeżeli doszłoby do ustanowienia

na nim wcześniej hipoteki tworzącej przywilej egzekucyjny dla wierzyciela hipotecznego o zakresie równym lub przewyższającym wartość prawa, na którym hipotekę ustanowiono.

Zdaniem Sądu pozwany nie wykazał, że egzekucja z przedmiotowych nieruchomości byłaby dla powoda bezprzedmiotowa. Przede wszystkim nie została podana aktualna wysokość wierzytelności zabezpieczonych hipotecznie. Pozwany nie posiadał na tą okoliczność wiedzy, zaś świadek S. I. zeznał, że częściowo wierzytelności te są spłacone. Niezależnie jednak od tego, samo porównanie wartości nieruchomości i wysokości wpisanych hipotek wskazuje, że nieruchomości mogły stanowić przedmiot zaspokojenia również dla powoda, nie posiadającego zabezpieczenia hipotecznego. Przede wszystkim nieruchomości objęte księgą wieczystą (...) o wartości około 13000 zł nie są obciążone hipoteką w ogóle. Natomiast nieruchomości objęte księgą (...) o wartości około 169000 zł posiadają wpisane hipoteki na kwotę jedynie około 51500 zł.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 22 grudnia 2015 r. (I ACa 1025/15, LEX nr 2000502), istnienie innych długów (nawet zabezpieczonych hipotecznie) nie oznacza automatycznie braku możliwości zaspokojenia się wierzyciela dysponującego tytułem egzekucyjnym i gotowym wszcząć egzekucję. Inne długi mogły być niewymagalne, nie mówiąc o możliwości przyłączenia się przez innych wierzycieli do egzekucji, do czego potrzebny jest tytuł wykonawczy. Sama hipoteka stanowi tylko formę zabezpieczenia właściwej wierzytelności i nie daje jeszcze podstawy do uczestniczenia w egzekucji wszczętej przez innego wierzyciela. Jeśli dłużnik właściwie realizuje zabezpieczoną wierzytelność, np. kredytową i regularnie spłaca kredyt, to każda spłata powoduje stopniowe wygaśnięcie nie tylko samej wierzytelności, ale również hipoteki. Prawidłowe wykonywanie umowy powoduje, że wierzyciel hipoteczny nigdy nie skorzysta z hipoteki, zatem nie ma ona realnego znaczenia dla stopnia zaspokojenia się pozostałych wierzycieli z zabezpieczonej wierzytelności przez wierzyciela egzekwującego nie dysponującego zabezpieczeniem hipotecznym. Jeśli dłużnik posiadający wiele długów wyzbywa się nieruchomości (co z reguły przemawia za pokrzywdzeniem wierzycieli), to w procesie pauliańskim nie wystarczy, aby dłużnik twierdzący, że wyzbycie się nieruchomości nie szkodzi wierzycielom, powołał się na sam fakt wpisania hipotek na dzień dokonania czynności i na dzień orzekania, ale musi wykazać to swoje twierdzenie (art. 6 k.c.), przez wykazanie, że wierzytelności zabezpieczone hipotekami były w konkretnej dacie wymagalne, a wierzyciele mogli w niedługim czasie uzyskać tytuły wykonawcze i przyłączyć się do egzekucji powoda.

Jak wyżej wskazano, Sąd orzekający w sprawie niniejszej uznał, że pozwany, podnosząc, że nie doszło do pokrzywdzenia wierzyciela, zarzutów swoich nie udowodnił. Należy też podkreślić, że czynnością krzywdzącą wierzyciela była zarówno umowa sprzedaży, na skutek której wartościowy składnik wyszedł z majątku dłużnika, lecz również ustanowienie służebności, które spowodowało, że możliwość przeprowadzenia skutecznej egzekucji w takiej sytuacji doznaje istotnego ograniczenia i ma wpływ na zakres ewentualnego zaspokojenia wierzyciela (art. 1000 k.p.c.)

Wobec tego, że pozwany D. I. jest synem dłużnika S. I., powód mógł skorzystać z domniemania z art. 527 § 3 k.c., zaś pozwany kwestionując je winien to udowodnić. Zdaniem Sądu pozwany nie obalił powyższego domniemania. Doświadczenie życiowe wskazuje, że pozwany jako członek najbliższej rodziny dłużnika, razem z nim zamieszkujący, utrzymujący się z jego dochodów i w dacie umowy pełnoletni, musiał posiadać wiedzę o sytuacji finansowej ojca. Samo twierdzenie pozwanego poparte zeznaniami S. I., że było zgoła inaczej, nie może być uznane za wystarczające. Nie są to bowiem dowody obiektywne, bezstronne, gdyż zeznania wyżej wymienionych osób są nakierowane na uzyskanie korzystnego dla nich rozstrzygnięcia.

Na koniec należy też wskazać, że pozwany D. I. uzyskał niewątpliwie korzyść majątkową na skutek zawartej w dniu 16 września 2011 r. umowy, gdyż stał się właścicielem nieruchomości rolnych o znacznej wartości, z których można uzyskać wymierny dochód. Z ugruntowanego już orzecznictwa wynika, że w art. 527 k.c. nie chodzi o korzyść majątkową w sensie potocznym, utożsamianą z np. nabyciem rzeczy za cenę niższą od wartości tej rzeczy. Korzyścią majątkową w rozumieniu art. 527 k.c. jest nabycie przez osobę trzecią prawa majątkowego przedstawiającego pewną wartość, przy czym drugorzędne znaczenie ma cena nabycia (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 czerwca 2015 r., I ACa 1379/14, LEX nr 1842981; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 3 czerwca 2015 r., I ACa 823/13, LEX nr 1788840).

Zdaniem Sądu niewiarygodne w świetle powyższych ustaleń były twierdzenia pozwanego i zeznania S. I., że jedyną przyczyną, dla której zawarta była umowa sprzedaży, była chęć skorzystania przez pozwanego z pomocy finansowej w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich. Pozwany, jak wynika z dokumentów, wystąpił bowiem z wnioskiem o przyznanie pomocy finansowej po upływie kilku miesięcy od dnia uzyskania pełnoletności, wówczas gdy był jeszcze uczniem klasy IV technikum samochodowego i pozostawał na utrzymaniu swoich rodziców. Warunkiem uzyskania pomocy było między innymi nabycie lub wejście w posiadanie gospodarstwa rolnego. Z powyższego wynika, że nabycie własności nieruchomości nie było warunkiem koniecznym do pozytywnego rozpatrzenia złożonego wniosku. Pozwany mógł zawrzeć, także z ojcem, umowę dzierżawy gospodarstwa. Zdaniem Sądu głównym celem podjętej czynności prawnej była chęć ochrony majątku dłużnika S. I. przed egzekucją wierzycieli, z jednoczesnym zachowaniem tego gospodarstwa w rodzinie, z możliwością jego użytkowania, w tym również z zabudowań mieszkalnych i gospodarczych. Niejako przy okazji pozwany skorzystał dodatkowo z możliwości uzyskania środków przysługujących młodym rolnikom.

Mając na uwadze powyższe Sąd powództwo uwzględnił w całości.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. Powód poniósł bowiem koszty w postaci opłaty od pozwu - 8110 zł oraz koszty zastępstwa prawnego w kwocie 3617 zł a także koszty dojazdu pełnomocnika na rozprawę 1404 zł. Koszty zastępstwa prawnego Sąd ustalił na podstawie § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych w zw. z § 6 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Natomiast rozstrzygnięcie w pkt III wyroku Sąd wydał w oparciu o art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Koszty te obejmują wydatki związane z opinią biegłego z zakresu wyceny nieruchomości poniesione tymczasowo z sum Skarbu Państwa.